

Tidlig Modernisme (1900 – 1945)

Verden bliver fundamentalt ændret, industrialiseringen tager for alvor fat og en række nye opfindelser (bilen, telefonen, vacciner) medfører stor optimisme og tro på fremtiden. Men samtidig ændres livsvilkårene og gængse normer og traditioner udvandes. Derfor spirer en nagende usikkerhed og fremmedgjorthed, ikke mindst hos en række af tidens kunstnere.

- fremmedgørelse (afstanden mellem producent og det frembragte produkt øges)
- den politiske aktivitet fortøner sig til en abstrakt sfære, som den enkelte ikke kan gennemskue
- angst; for ikke at kunne udfylde sin plads, ikke at slå til i det moderne samfund

Til denne usikkerhed føjer sig choket over 1. verdenskrig, der af mange opleves som den definitive afslutning på den europæiske civilisation.

Musikken

Kunsten er også præget af splittelse, opbrud og søgen efter nye veje og udtryk – væk fra traditionen.

Musikalsk ses et brud med dur/mol tonaliteten og ideen om det faste tonale ståsted. I stedet arbejdes med atonalitet, polytonalitet og med en ikke-retningsbestemt tonalitet. I en søgen efter nye normer eksperimenteres der med det klanglige (Debussy, Ravel, Satie), det rytmiske (Stravinskij) og med konstruktion af nye principper for tonerækker (Schönberg, Webern) *Nogle* vigtige retninger (men de dækker ikke alt, hvad der sker i denne periode):

Impressionisme

I impressionismen arbejdes bevidst med en sløring af de harmoniske forbindelser og den tonale dynamik. Stilstand, i stedet for retningsbestemthed, hvilket opnås bl.a. ved at undgå den tonale kadence, og ved en vuggen mellem tertsbeslægtede harmonier. Det klanglige ideal dyrkes og musikken rummer ikke et dramatisk udtryk. Mens stærkt dissonerende akkorder, som f.eks. Tristan-akkorden, i den sene romantik harmonisk stræber videre mod en opløsning, bliver tilsvarende akkorder hos Debussy "hængende" som et klangbillede, som selvstændige klange.

Dur- moltonaliteten undgås også ved at undgå almindelige dur- og molskalaer, for i stedet at anvende ledetonløse skalaer; såsom heltoneskalaer, pentatone og modale skalaer.

Ekspressionisme

Men ligesom malerkunsten bevæger sig væk fra det æstetisk skønne mod det sande, det gode, sker der også i musikken et opgør med kravet om musikalsk skønhed og den ny musik bestræber sig på at være sand og autentisk. Her sker den endelige frigørelse fra tidligere musikalske normer og fremfor at dyrke skønheden, dyrkes den krise som individet befinder sig i som følge af magtesløshed og fremmedgjorthed.

Søgen efter "nieerhørte klange" – hver klang står som et isoleret følelsesudtryk, der ikke kræver harmonisk sammenhæng. Schönberg drager konsekvensen af, at tonika-begrebet havde mistet sin mening og skaber 12-tone musikken, hvor alle de tolv kromatiske toner skal have lige værd.

Neoklassik

Det overordnede fællestræk er en tilbagevenden til de traditionelle formtyper fra primært klassikken og barokken, men den indre struktur kan være endog meget eksperimenterende. Der er altså ikke tale om efterligninger af tidligere epokers musik, men af en nøgtern anvendelse af tidligere tiders musikalske former, især fra barok og klassik. Eks. Prokofjevs *Symphonie Classique* (1917). Også Stravinskijs værker efter 1920 kategoriseres ofte som neoklassik.

Folklore

Her taler vi ikke om nationalromantiske udnyttelser af folkemusikken, men om en fornyet interesse for folkemusikkens tonale og rytmiske strukturer, hvor "folketonen" bliver integreret og anvendt i et nyt og moderne tonesprog. Bela Bartók er én af de fornemste repræsentanter for denne udvikling, hvor undersøgelser og indsamlinger af autentiske folkesange bliver inspirationsmateriale for et nyt musikalsk udtryk. Rytmisk asymmetriske strukturer og skæve taktarter, som også Stravinskij arbejder med (eks. *Le Sacre du Printemps*, 1913).